מפניני הפרשה - מאמר

לפתוח עין ולב

פרשת ויחי פותחת בפסוק: "**ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה**..." (פרק מז' כח') - פרשת זו היא פרשת השבוע היחידה בתורה שהיא "סתומה" – מדוע? מפרש רש"י שני פירושים: "**ויחי יעקב - למה פרשה זו סתומה? לפי שכיון שנפטר יעקב אבינו נסתמו עיניהם ולבם של ישראל מצרת השעבוד שהתחילו לשעבדם. דבר אחר שביקש לגלות את הקץ לבניו ונסתם ממנו**".

דבריו בפירושו הראשון צריכים ביאור: ראשית – רש"י כתב "...**שכיון שנפטר יעקב אבינו**..." והרי באותו זמן יעקב עדיין לא נפטר? יתרה מזאת, כל אותן שבע עשרה שנה חי במצרים בכבוד ויקר, וראה בנים ובני בנים הולכים בדרכו ודבקים במורשתו, ולפי מאמר רבותינו היו אלו שנותיו היפות ביותר.

שנית - לכאורה רש"י סותר עצמו, שהרי בפירושו לפרשת וארא בפרק ו' טז' כתב: "**שכל זמן שאחד מן השבטים קיים לא היה שיעבוד שנאמר: ויומת יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא, ואחר כך: ויקם מלך חדש**".

אם כן, גם לאחר שנפטר יעקב אבינו עדיין לא החלה צרת השעבוד והמצרים לא החלו לשעבדם, ומדוע כתב רש"י שהפרשה סתומה מפני שצרת השיעבוד כבר התחילה?

רבותינו ז"ל האירו עינינו - התשובה רמוזה בכך שהפרשה סתומה - על "שנסתמו עיניהם וליבם".

איזה עומק יש בכל מילה ברש"י!! נבהיר הדברים: בתחילת חומש ויקרא הסביר רש"י, שהפסק הפרשיות בתורה נקבע כדי לתת למשה רבינו שהות להתבונן בין פרשה לפרשה ובין עניין לעניין, אם כן, מקום שאין בו הפסק, מורה על כך שאין כאן שהות לעצור ולהתבונן - וזאת מגלה רש"י, עקב צרת השעבוד. עומקם של דברים הוא, שאין השעבוד מתחיל בעבודת החומר והלבנים. הוא מתחיל במה שאנו קוראים "גלות הדעת". במה שאנו מסוחררים מתרבות הגויים - נוהים אחריה, נסחפים, נגרפים ונשאבים אחריה, עד שאין לנו שהות להתבונן ולהבין שלמעשה יש לנו תרבות נאצלת משלנו, אוצרות רוח שלא יסולאו בפז, אפשרות להתעלות רוחנית בלתי מוגבלת - אם היו מבינים זאת, לא היו מתגמדים בפני המצרים, לא היו מתבטלים לפניהם, ולא היו מסכימים להירתם לעבודתם עד שהפכו להיות לעבדיהם!

זאת רומז רש"י באומרו, שהשינוי לא היה חד, וכבר בירידתם למצרים הושפעו מהם ו"נסתמו עיניהם וליבם", סונוורו מתרבות מצרים. וזה העמיק בפטירת יעקב, והתעצם בפטירת השבטים, עד שגרר התבטלות מוחלטת, ומנטליות של עבדות!

והתורה נצחית היא, ומסריה נצחיים. הבה נתבונן ונראה, האם לא הפכנו לעבדי הסחף הגועש של החיים המודרניים?

כמה היינו לעבדים נרצעים למה שמכונה "רמת החיים", לזוהר כוזב של דגם מכונית חדיש או אופנה יקרה ויוקרתית, במקום להשקיע זמן ומשאבי נפש בטיפוח הליכוד המשפחתי, תשומת לב לבן/בת הזוג ולילדים, חיי איכות של עוד שיעור תורה והרצאה מלבבת הפותחת שערי דעת ומרחיבה אופקים.

מדוע נסחפנו בזרם החיים המאולצים? משום שנסתמו עינינו וליבנו, משום שאיננו עוצרים לחשוב ולערוך חשבון נפש!

יום שבת מעניק לנו פסק זמן למחשבה, לפקוח עין ולב ולשנות סדרי עדיפות. לטובת החינוך, לטובת המשפחה, ולטובת הרוחניות.

בין אדם לחבירו

הרטה, וידוי וקבלה לעתיד יכולים להועיל בתשובה רק על עוונות שבין אדם למקום. על עוונות שבין אדם לחבירו מעבר לתשובה הכוללת חרטה, וידוי וקבלה לעתיד, לא תהיה לו כפרה כל עוד לא ביקש החוטא מחילה מחבירו.

לכן אדם שגרם נזק לחברו מעבר לתשובה הכוללת חרטה, וידוי וקבלה לעתיד, חייב הוא לפצות אותו על הנזק לרצותו ולבקש את מחילתו. דברים אלו מתייחסים ונכונים בעיקרון גם לאדם שדיבר על פלוני דבר שעלול להזיק לו, אולם רק אם כבר נגרם לחבירו נזק על ידי אותו דיבור.

שואל ומשיב

שאלה: האם יש להעדיף בהלוואה ובמסחר קרוב משפחה, שכן ובן העם?

תשובה: כאשר שני אנשים מבקשים מאדם הלוואה ויש ביכולתו להלוות לאחד בלבד, יקדים את הקרוב אליו יותר, שנאמר בשמות כב', כד': "**אִם כֶּסֶף תַּלְוֶה אֶת עַמִּי – אֶת הֶעָנִי עִמָּךְ**" מהגמרא בבבא מציעא עא. עולה ש"עִמָּךְ" הכוונה הקרוב אליך. לכן קרוב משפחה קודם לשכן, שכן קודם למי שאינו שכן, המתגורר בעירך קודם למי שאינו מתגורר בעירך, בן עמך קודם לבן עם אחר. כמו כן נאמר בויקרא כה' יד': "**וְכִי תִמְכְּרוּ מִמְכָּר לַעֲמִיתֶךָ אוֹ קָנֹה מִיַּד עֲמִיתֶךָ אַל תּוֹנוּ אִישׁ אֶת אָחִיו**". ואמרו חז"ל בספרא שבמילת 'עֲמִיתֶךָ' התכוונה התורה להורות, שבכל קנייה או מכירה יש לאדם להעדיף את עמיתו, היינו את הקרוב אליו יותר, ובכלל זה להקדים את בני עמו על בני עם אחר. החידוש בזה הוא שלא רק בענייני חסד וצדקה יש להעדיף את הקרוב אלא גם בכל התחומים הכלכליים יש לאדם להעדיף את קרוביו.

אין בהלכה זו ביטוי להחרמת מי שאינו קרוב, אינו שכן, או בן עם אחר. שהרי ידוע שיש לכל ישראל אחריות לתיקון העולם כולו, ונאמר לאברהם אבינו בראשית יב' ג': "**וְנִבְרְכוּ בְךָ כֹּל מִשְׁפְּחֹת הָאֲדָמָה**". וליעקב אבינו שם כח' יד': "**וְנִבְרְכוּ בְךָ כָּל מִשְׁפְּחֹת הָאֲדָמָה וּבְזַרְעֶךָ**". אלא מטרתה לבטא את האחווה והאחריות היתירה המוטלת על כל אדם כלפי קרוביו, שכניו ובני עמו.

הרעיון של כלל זה פשוט והגיוני: כדי לפתור את כל המצוקות בעולם ולבנות חברה טובה ובריאה, יש להתחיל ולתקן מהמעגל הקרוב לרחוק יותר. מעבר לזה שכך האחווה מחייבת, עיקרון זה מאפשר לחברה לתקן את עצמה באופן שלם, כאשר האחריות מתפשטת בהגיון במעגלים, שככל שאדם קרוב יותר לחבירו כך הוא מכיר אותו יותר, ויודע יותר טוב כיצד לסייע לו באופן מועיל. כך בענייני צדקה, וכך גם בענייני עבודה, שלטווח ארוך הקרובים, השכנים, ובני העם – יודעים להעסיק את הפועל באופן המועיל ביותר לשניהם.

המצווה להעדיף את בן עמנו היא גם כשמחירי מעט יותר יקר, ואין כוונה שמצווה זו תשבש שיקולים כלכליים של אדם או עסק, אלא כוונתה ליצור העדפה מסוימת לקרוב, לשכן ולבן העם, תוך שמירת רווחיות העסק וכדאיותו.

מפניני הפרשה - רעיון

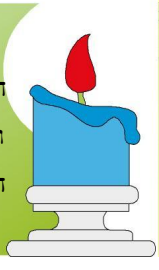
אבות ובנים

בפרשתינו נאמר: "**וירא ישראל את בני יוסף ויאמר מי אלה**" (בראשית מח' ח'), נראה שנרמז בפסוק זה רעיון - אם הסבא אינו יכול לזהות את נכדיו, כפי שעולה מהפסוק, התוצאה היא שבפרשה הבאה אומר משה רבינו, על אותם נכדים "הן בני ישראל לא שמעו אלי" (שמות ו' יב') - הניתוק בין הסבא לנכדיו מוביל לניתוק בין משה לישראל המבטא ניתוק בין ישראל לקב"ה.

סמך לדברים ניתן לראות במה שמובא במסכת שבת קיב: "**אם ראשונים בני מלאכים, אנו בני אנשים, ואם ראשונים בני אנשים אנחנו כחמורים, ולא כחמורו של רבי חנינא בן דוסא ושל רבי פנחס בן יאיר, אלא כשאר חמורים**". דבר זה נובע מהיסוד שביהדות: "**שאל אביך ויגדך, זקניך ויאמרו לך**" (דברים לב' ז'). הזקנים הם המורים את דרכם של הבנים והנכדים והם העומדים בדרגה גבוה יותר. זו מעלתו של אברהם אבינו: "**כי ידעתיו למען אשר יצווה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה'**" (בראשית יח' יט') כלומר אברהם מצווה את כל משפחתו לדורות על הליכה בדרך ה'. זו ההדגשה ב"על הנישים" - "בימי מתתיהו כהן גדול חשמונאי ובניו" – הבנים הולכים בקו ובדרך של האבות.

על פי האמור ניתן להבין פסוק שהוא לכאורה תמוה שמובא בהמשך: "**ויברך את יוסף ויאמר...המלאך הגואל אותי מכל רע יברך את הנערים ויקרא בהם שמי ושם אבותי**" (בראשית מח' טז'), הרי בתחילה נאמר "ויברך את יוסף" ואילו בהמשך דבריו מברך את הנערים – בני יוסף.

עפ"י האמור אין בכך קושי, הברכה לנערים "ויקרא בהם שמי ושם אבותי אברהם ויצחק" היא בעצם הברכה ליוסף, משום שאם הבנים הולכים בדרכי אבות, אין ברכה גדולה מזו לאב, לכן נאמר "ויברך את יוסף".

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

החייל לביא בן אורית ג'הסי ע"ה הי"ד אהרון בן שרה שרון ע"ה

יקטור חיים בן מיה חדד ז"ל — אליהו בוקובזה בן ורדה ז"ל

חיים בן תמר ואברהם סהר ע"ה — ניר בן דרורה ארזוני ע"ה

החייל בניימין יהשוע (בנג'י) נידהם ע"ה והי"ד

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

רפאל בן עלושה הכהן ז"ל — ר' משה בן סוליקא עמור ז"ל

שרה שרה בת מרים כהן ע"ה — סימונה בת מרסדס אלמליח ע"ה

לאה (לידיה) טאובר ע"ה — נעמי בת רבקה גואטה ע"ה

תמר בת מימה פרץ ז"ל — מרסדס אוריה עמר ע"ה והי"ד בת רחל הי"ו

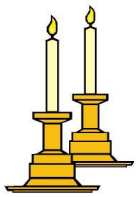
בס"ד יז' לחודש טבת ה'תשפ"ד
שנה שלושים גליון מספר 14
יוצא לאור על ידי שמעון בוחניק
רב קהילה בישוב חשמונאים

קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

שבת קודש
פרשת ויחי
מפטירים

"ויקרבו ימי דוד למות"
(מלכים א' פרק ב' - א')

חשמונאים (שעון חורף)
כניסת שבת וחג: 16:26
יציאת שבת וחג: 17:24
זמן רבנו תם: 17:54

בגדים שאינם חייבים בציצית עפ"י שו"ע בסימן י' ופוסקים אחרונים

צעיף

בגיליון של שבת שעברה (ויגש) למדנו שמרן בבית יוסף הביא את המנהג בארץ ישראל להטיל ציצית בצעיף, ולעומתו את מנהג ארץ מצרים לא להטיל ציצית בצעיף. להלכה פסק מרן שצעיף פטור מציצית, מהסיבות הבאות.

א. הצעיף מונח על הגוף ב 'דרך העלאה' ולא בדרך לבישה ועיטוף, ורק בגד שנלבש בדרך לבישה ועיטוף חייב בציצית.

ב. הצעיף מיועד בעיקר לכיסוי סביבת הראש ולא הצוואר מהקור.

ג. הצעיף שימש לצרכים אחרים, כגון לקנח בו את הידיים וכדומה. 'בגד' שלא מיועד לחימום והגנה אלא לצרכים אחרים – פטור מציצית.

פסקי תשובות

בספר 'פסקי תשובות' בסימן י' אות יא' כתב לגבי הצעיפים שלובשים כיום, שנעשים להנאת חימום (לבוש) יש מצבים בהם יהיו חייבים בציצית והרוצה לפוטרו מציצית צריך לעגל אחד מקרנותיו:

"...**וצעיפים שלנו החורפיים, שבאים בעיקר להנאת חימום ולא לכבוד גרידא, אך בדרך כלל אין בהם שיעור המחייב בציצית...**

...**ואף אם יהיה בו כשיעור הזה, הדרך ללבשו שהוא מקופל וגם ארבע קרנותיו לפניו, לפיכך אין צריך להחמיר ולעגל אחד מקרנותיו. אבל אם רגיל ללבשו שכהוא פרוס ומכסה חלק מגבו וחזהו, ושניים מקרנותיו לפניו ושניים האחרים בצדדיו או מאחורי גבו יש להחמיר ולעגל אחת מקרנותיו**".

ילקוט יוסף

גם בילקוט יוסף הלכות ציצית סימן י' כתב לגבי הצעיפים כיום, שאם יש להם שיעור עיטוף, ראוי לעגל בהם כנף אחת כדי לפוטרם מציצית:

"**צעיף שנותנים על הצואר בימות החורף, אעפ"י שיש לו ארבע כנפות ויש בו שיעור טלית, פטור מציצית. וירא שמים יעשה קרן אחת בעיגול**".

'שכמיה'

על דברי מרן שפסק שצעיף פטור מציצית כשאחת הסיבות לפוטרו היא שהצעיף מונח על הגוף ב 'דרך העלאה' ולא בדרך לבישה ועיטוף. אם כן יש לברר האם 'שכמיה' שיש לה ארבע כנפות חייבת בציצית.

ביאור הלכה

ב 'ביאור הלכה' בסימן י' ד"ה סודר, העלה ספק לגבי חיוב בציצית של 'שכמיה' שאינה מיועדת ללבישה ועיטוף, אלא להעלאה וקישוט, ולכן ראוי למי שלובש שכמיה כזו לעגל את אחת הכנפות: "...**אך לטעמים אחרים שהביא בבית יוסף, דאפשר דדוקא דרך לבישה ולא העלאה או משום דאינו רק לכבוד ולא מפני הקור והחום אפשר דיש לחקל, אך הרבה חולקים על אלו הטעמים כמבואר בבית יוסף ובדרכי משה, על כן ירא שמים יעשה קרן אחת עגולה**".

פסקי תשובות

על פי עיקרון זה הביא בפסקי תשובות סימן י' אות יב' רשימת בגדים שפטורים מציצית כולל: מגבת, סינר, חגורה, תחפושת פורים ואפודי מגן: "**ומכאן נלמד להתיר כמה וכמה סוגי בגדים העונים למטרות הנ"ל, וכגון מגבות, סינרים, חגורות...תחפושות של פורים...וכל כיוצא בזה...**"

שמיכות וסדינים

פסיקת מרן בשו"ע

מרן בשו"ע סימן יח' סעיף ב' פסק שסדינים שיש להם ארבע כנפות פטורים מציצית, גם אם ישן בהם ביום: "**סדינים, אף על פי שאדם ישן בהם בכוקר, אין מטילים בהם ציצית**".

משנה ברורה

במשנה ברורה בסימן יח' ס"ק יח' כתב שהסיבה העיקרית לכך היא משום שסדינים נחשבים לכסות לילה שפטורה מציצית, אולם צירף גם את הסיבה שבגד שלובשים ב 'דרך העלאה' ולא בדרך לבישה פטור מציצית: "...**ויש אומרים עוד טעם לפטור משום דלא חייבה התורה רק דרך מלבוש או דרך עיטוף לא דרך העלאה בעלמא**..."

פסקי תשובות

להלכה ולמעשה כתב בספר 'פסקי תשובות' בסימן י' אות יג' עפ"י החזון איש, שלגבי שמיכות וסדינים יש מקום להקל לא לעגל את אחת הכנפות ולא להטיל בהם ציציות, אפילו בשמיכת צמר.

אמנם בסדין שמציעים על המיטה, כיון שאין מתכסים בו, אף המדקדקים לא הקפידו לעגל כנף אחד. ויש לציין כי ציפות של שמיכות אין עניין להחמיר לעגל הכנף שלהם, כיון שבטלים הם לשמיכה שמכניסים בהם, ואינו בגדר בגד בפני עצמו לחיוב ציצית. ושמיכות פוך לסוגיהן גם כן אין כלל עניין לעגל הכנף שלהם, כיון שבלאו הכי עגולים הם עקב עוביים, ובגד שקרנותיו עגולים לרוחב נמי בכלל עיגול הוא הפוטר מציצית".

'פרא"ק' ומעילים הפתוחים מאחריהם

פסקי תשובות

ממה שכתב בספר 'פסקי תשובות' בסימן י' אות יד' עולה שלמעשה, אין צורך לעגל פינות של חולצות וחליפות רגילות שאין להם פתח מאחורה, אך במעילים וחליפות שיש להם פתח מאחורה, ויוצא שיש שתי כנפות מקדימה כנגד אלה שמאחורה, ראוי לעגל פינה אחת כדי שהבגד ייפטר מחיוב בציצית.

א. חליפות וחולצות אשר יש בצוואר שלהם קרנות בשני הצדדים, יחד עם שני הקרנות שבתחתית הבגד מלפניו נמצא ד' כנפות. ב. חליפות ארוכות (פרא"ק) ומעילים החצויים ופתוחים מאחוריהם, ומצוי כמה פעמים שרובו פתוח, נמצא שיש להם ארבע כנפות למטה, שניים לפניהם ושניים לאחוריהם.

לעניין סוג א' הנ"ל, אם כי מפקנת המשנה ברורה...בהמלצה לירא שמים שיעשה קרן אחת עגולה. מכל מקום לא נהגו כן בשום מקום ואף לא המדקדקים. והסיבה, כי זולת טעמי החיתר דהבית יוסף והדרכי משה ישנו גם כן טעם החיתר שצוואר הבגד מקופלת ושוכבת על הבגד, וכך דרך שימושו תדיר, ולכן נפטר לגמרי מלעשות קרן עגולה".

פינת העורך

על הפסוק "**ויברך את יוסף ויאמר...**" (מח' – טו') קשה - התורה מציינת שיעקב מברך את יוסף, ובפועל יעקב מברך את בני יוסף, ולא את יוסף עצמו?!! נראה לומר עפ"י השל"ה הקדוש שאין ברכה גדולה לאבא ולאמא מאשר הברכה שיהיו בניו ובנותיו טובים ומוכשרים.

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לר' אביעד ואלינור בוחניק הי"ו להם ולכל בני משפחותיהם לרגל הולדת בנם נהוראי הי"ו (נכד לחיים ושושנה בוחניק הי"ו ונין לרחל בוחניק הי"ו) והכנסתו בבריתו של אברהם אבינו ע"ה.
יהי רצון שתזכו לגדלו יחד עם כל יוצאי חלציכם - באושר, שמחה ונחת לאהבת תורה ויראת שמים, וימצאו חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לישראל ותפארת שהם הי"ו לרגל הולדת בנם בכורם יוסף הי"ו (נכד לעוזי ונטלי טויטו הי"ו נין למרלן ורנה בנישו הי"ו וחימש לרחל בוחניק) והכנסתו בבריתו של אברהם אבינו ע"ה.
יהי רצון שתזכו לגדלו באושר, שמחה ונחת לאהבת תורה ויראת שמים, וימצאו חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

דברים שונים שברכתם שהכל - המשך

פסיקת הרמב"ם

הרמב"ם בהלכות ברכות פרק ח' הלכה א' פסק להלכה כדברי הגמרא שכל דבר שאין גידולו מן הארץ מברך שהכל, וכן הוסיף שהברכה האחרונה עליהם היא בורא נפשות: **"דברים שאין גידולן מן הארץ כגון בשר וגבינה ודגים וביצים ומים וחלב ודבש וכיוצא בהן בתחלה מברך שהכל ולבסוף בורא נפשות רבות".**

ובהלכה ח' הוסיף שלגבי פת שהתעפשה או יין שהקרים, ותבשיל שנתקלקל מברך עליהם ברכה ראשונה שהכל וברכה אחרונה בורא נפשות וכאמור לעיל מדובר שהתקלקלו מעט.

"הפת שעיפשה והיין שהקרים ותבשיל שעברה צורתו והנובלות שהן פגין והשכר והחומץ והגובאי והמלח והכמהין והפטריות על כולן מברך תחלה שהכל, וכל המברכין לפניו שהכל לאחרונה מברך בורא נפשות, וכל הטעון ברכה לאחריו טעון ברכה לפניו".

פסיקת הטור

גם הטור בסימן רד' פסק להלכה שעל דבר שאין גידולו מן הארץ מברכים שהכל, וביאר לגבי חומץ (בן יין) שאם ריחו יין אבל טעמו חומץ, ברכתו שהכל. אבל אם ריחו חומץ וטעמו יין מברך עליו בורא פרי הגפן. וכמו כן הדגיש לגבי חומץ שאם שותה אותו לבדו אין מברכים עליו כלל, מכיוון שהוא מזיקו.

"כל דבר שאין גידולו מן הארץ כגון בשר בהמה חיה ועוף ודגי' ביצים חלב גבינה מברכין עליו שהכל ופת שעיפשה ויין שהחמיץ וריחיה חמרא וטעמיה חלא שהכל אבל אם ריחיה חלא וטעמיה חמרא חמרא הוא. ועל תבשיל שנשתנה צורתו ונתקלקל ועל החומץ שערבו במים עד שראוי לשתותו שהכל אבל אם הוא לבדו אין מברכין עליו שהוא מזיקו ועל הנובלות והן מין תמרים שאין מתבשלין על האילן ועל הגובאי ועל המלח ועל הזומית (פירוש מי מלח) שהכל".

בית יוסף

הבית יוסף בסימן רד' אות ב' הדגיש לגבי מה שכתב הטור שעל תבשיל שהתקלקל מברכים שהכל, שאין הכוונה שלא ראוי לאכילה שאז לא יברכו עליו כלל אלא מדובר שנתקלקל קצת ועדין ראוי לאכילה.

"ומה שכתב ועל תבשיל שנשתנה צורתו ונתקלקל. בפרק כיצד מברכין (שם) ודבר פשוט הוא דהיינו דוקא בשנתקלקל קצת דאילו בנתקלקל לגמרי כיון דלא חזי לאכילה אין מברכין עליו כלל".

פסיקה להלכה בשו"ע

מרן פסק להלכה בשו"ע שעל אכילת דברים שאין גידולם מן הארץ מברכים שהכל ופירט את כל הדוגמאות שהובאו לכך בגמרא. וכן על פת או מאכלים שהתקלקלו, אפילו שגידלום מן הארץ מברכים על אכילתם שהכל. מרן הוסיף שגם על אכילת דברים שגידולם מן הארץ, אבל לא לשם כך נוטעים אותם, כגון עלי גפן וכדומה מברכים שהכל.

"על דבר שאין גידולו מן הארץ כגון בשר בהמה חיה ועוף דגים ביצים חלב גבינה ופת שעפשה ותבשיל שנשתנה צורתו ונתקלקל ונובלות שהם תמרים שבשלם ושרפם החום ויבשו ועל הגובאי ועל המלח ועל מי מלח ועל המרק ועל כמהין ופטריות ועל קורא. הגה: (שהוא) הרך הנתוסף באילן בכל שנה שקורין (פלמיטו) (טור), ועל לולבי גפנים ועל שקדים מתוקים שאוכלים אותם כשהם רכים בקליפיהם ועל חזיז והוא שחת ועל קרא חיה ועל קימחא דשערי ועל שכר תמרים ושכר שעורים ועל מי שעורים שמבשלים לחולה ועל עשבי דדברא שאינם נזרעים ועל שבת שקורין אניט"ו (רוצה לומר אני"ס) ועל כמון וכסבור (דלטעמא עבידי ולא לאכילה) ועל החומץ שעירבו במים עד שראוי לשתות מברך שהכל".

משנה ברורה

במשנה ברורה בס"ק ח' וט' הסביר מהו הקורא וכן הסביר מדוע מברכים עליו שהכל, אפילו שהוא גדל בארץ.

"שהוא הרך - של דקל כשענפיו גדלים בכל שנה ושנה הנוסף בשנה זו רך וחזי לאכילה ובשנה שניה מתקשה ונעשה כעץ:

הניתוסף וכו' - דאע"ג דגידולו מן הארץ אפילו הכי לא מברכינן עליה אפילו בורא פרי האדמה, אלא שהכל דלא נטעי אינשי האילן אדעתיה למיכל את הקורא כשהוא רך דממעט ענפי האילן אלא שיתקשה ויעשה עץ ויגדל פרי..."

ביאור הלכה

הביאור הלכה שם בד"ה "ופת שעיפשה" הביא את דברי הרמב"ם שהברכה על הפת שעיפשה היא שהכל ולאחריה נפשות.

והסתפק לגבי הברכה האחרונה על פת זו, שהרי זו הפת שעדיין ראויה לאכילה, והגם שלגבי ברכת המוציא שהיא מדרבנן הקלו שיברך שהכל, אבל ברכת המזון שהיא דאורייתא כיון שהיא ראויה לאכילה ראוי לברך עליה ברכת המזון.

בהמשך העלה סברה שיתכן לומר, שדברי הרמב"ם הוא במרה שלא אכל כדי שביעה שאז חיוב בברכת המזון הוא מדרבנן ולכן הקלו שיברך בורא נפשות אבל אם חיובו מדאוריתא חייב לברך ברכת המזון אפילו אם בירך בתחילה שהכל, ונשאר בצריך עיון.

"ופת שעיפשה -...ודע דמבואר ברמב"ם דכל אלו שברכתן שהכל ברכה אחרונה שלהם בורא נפשות רבות, ומוכח שם דגם על הפת שעיפשה קאי.

ולכאורה כיון דעדיין חזי לאכילה קצת איך יפטר מברכת המזון דבשלמא לעניין ברכת המוציא שהיא דרבנן כיון דלא חשיבי אמרו שיברך רק שהכל, אבל לעניין ברכת המזון שהיא דאורייתא איך נפקע חיובו והלא עכ"פ ע"י הדחק חזי למיכליה...

ואולי יש לומר דדוקא כשלא אכל כדי שביעה דחיוב ברכת המזון שלו הוא מדרבנן בעלמא אבל כשאכל כדי שביעה דברכת המזון שלו הוא מדאורייתא חייב לברך ברכת המזון כיון דע"י הדחק חזי לאכילה ואף דמתחילה בירך שהכל לית לן בה וכעין מה שפסק השו"ע לענין פת כיסנין בסימן קס"ח סעיף ו' עי"ש וצ"ע למעשה".

שו"ת שבט הלוי

בשו"ת שבט הלוי חלק י' סימן מב' הביא את ספקו של הביאור הלכה, וכתב שלדעתו יש לנהוג כדברי הרמב"ם בפשטות דבריו, שגם אם אכל כדי שביעה צריך לברך בסוף בורא נפשות, והעלה השערה שלדעת הרמב"ם באכילת פת שעיפשה אין שבח הארץ ולכן גם אם אכל כדי שביעה לא יברך ברכת המזון אלא בורא נפשות.

"ופת שעפשה, עיין בביאור הלכה כאן מסופק הרבה בברכה אחרונה של פת שעפשה אם יוצא בבורא נפשות, כיון דעצם פת חיוב מהתורה בברכת המזון, וכתב לחדש דאם באמת אכל מזה כדי שביעה דיברך ברכת המזון, והניח בצ"ע.

ולדידי פשוט דאין לנטות מפשטות ההלכה שכתב הרמב"ם פרק ח' הלכה ח' מהלכות ברכות בהלכה זו של משנתינו במאכלים הגרועים כל שמברך לפניו שהכל מברך אחריו בורא נפשות.

ומשמע ודאי גם אם כדי שביעה, והביאור הלכה עצמו מביא דברי הרמב"ם בתחלת הדבור ולא ידעתי מה עלה על דעתו להסתפק בזה,, והטעם לכאורה יראה דכל המינים שבפרשת עקב שעליהם כתוב ואכלת ושבעת וברכת הם בגדר שבח ארץ כמו שכתוב בש"ס מנחות (פד:) ועוד, וקים להו דגם אכילתם בגדר שבח ארץ, ופת שעפשה אינו בגדר שבח ארץ (גם אם נימא שהוא בגדר לחם)".

שם ומשפחה _____

ברכת יעקב את יהודה

כאשר שמע יהודה את התוכחות שהוכיח אביו את שלשת אחיו הגדולים, ראובן, שמעון ולוי, התירא וכשהגיע תורו רצה לברוח, כדי שלא ישמע גם הוא את דבריו הקשים של אביו.

ראה זאת יעקב אבינו, קרא לו ודיבר אתו בלשון רכה. כך אמר יעקב ליהודה: "יהודה אתה יודוך אחיך" - אתה יהודה עשית מעשה טוב מאוד שהודית בצדקת תמר כלתך למרות שבכד העמדת את עצמך במצב לא נעים, לכן יקראו כל עם ישראל על שמך 'יהודים' מהשם של 'יהודה'! ועוד מברך אני את ארצך שיגדל בא הכל. שיגדלו בארצך הרבה גפנים שיעשו מהן יין, הרבה צאן ובקר יהיו לבניך. גבוהים ויפים יהיו בניך ויצאו מהם שופטים ונביאים. בזמן מלחמה יהיו בניך חזקים כמו אריות וינצחו בקלות את אויביהם.

לבסוף ברכו: "לא יסור שבט מיהודה" - שהמלכות בישראל תהיה משבטו וגם מלך המשיח שיגאל את ישראל, ויקבצם מארצות הגלות יהיה מזרעו. כמו כן אמר – גם אחיך מודים לך יהודה, שניצלו בזכותך מחטא נורא כאשר מנעת מהם להרוג את יוסף, לפני שהשלכתם אותו לבור.

יוסף ובנימין לפני יעקב

ליוסף בנו אמר יעקב: "בגלל שהסתרת בגופך את אמך רחל כשנפגשה עם עשיו, אברך אותך שלא תשלוט עין רעה בך ובזרעך עד עולם.

בגלל שהתגברת על יצר הרע ולא שמעת בקולה של אשת פוטיפר, אברך אותך שתפרה כמו עין השתול על פלגי מים.

ובגלל שלמרות החוכמה וכבוד המלכים לו זכית, בכל זאת לא גבה לבך לחשוב "כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה" והמשכת להתפלל תמיד אך ה' יתברך, אברך אותך שיתן לך אלוקים מטל השמים ומשמני הארץ.

את העיר שכם הוריש יעקב ליוסף מכיוון שהייתה שייכת לאשתו אסנת שהייתה בת דינה ושכם בן חמור. גם את בגדי עשיו החמודות הוריש יעקב יוסף. בגדים אלו מיוחדים היו, מתחילה היו שייכים לאדם הראשון וממנו עברו בירושה מדור לדור.

לבנימין בנו אמר יעקב: "ממך יצא המלך הראשון של עם ישראל, שאול בן קיש. למרות שיחטא מלך זה יזכה להיות בגן עדן עם הצדיקים. גם שופט יצא מזרעך, אהוד בן גרא שהושיע את עם ישראל מיד מלך מואב. וזכותך הגדולה ביותר היא שבנחלתך יבנה בית המקדש.

שאלות מהפרשה

שאלות לכיתות א' עד ג' (חלקן מאוצרות התורה)

1. יעקב מברך את שני בניו של יוסף, את מי מהם הוא מקדים ומדוע?

א. אפרים הבכור. ב. מנשה הבכור. ג. אפרים הצעיר. ד. שניהם יחד.

2. מה ביקש יעקב מיוסף שיבטיח לו?

א. שישמור היטב על אחיו. ב. שיסלח לאחיו על שמכרו אותו.
ג. שלא יקברהו במצרים, אלא בארץ ישראל. ד. אף תשובה לא נכונה.

3. מי הם האנשים הגדולים וחשובים שיצאו מבניימין?

א. שאול המלך ואהוד בן גרה השופט. ב. שמואל הנביא ויהושע בן נון.
ג. מרדכי היהודי ואסתר המלכה. ד. שאול המלך ושמשון הגיבור.

4. מה השביע יוסף את אחיו לפני פטירתו?

א. שיטפלו בבניו היטב וידאגו לצורכיהם. ב. שלא ישאו נשים נוכריות.
ג. שיעלו את עצמותיו ממצרים כשה' יפקוד אותם. ד. א' וב' נכונות.

שאלות עפ"י רש"י כיתות ד' עד ח'

5. מדוע פרשת ויחי היא סתומה?

א. כי היא פרשה אחרונה. ב. נסתם ממנו לגלות הקץ לבניו.
ג. נסתמו עיני ישראל מהשעבוד. ד. תשובות ב' וג' נכונות.

שאלות עפ"י רש"י כיתות ד' עד ח' (המשך)

6. יעקב נתן ליוסף את העיר שכם "וַאֲנִי נָתַתִּי לְךָ שְׁכֶם..." - בזכות מה?

א. מרוב אהבה אליו. ב. בזכות שהוא טורח ומתאמץ בקבורתו.
ג. הוא בכורו מרחל אשתו האהובה. ד. תשובות ב' וג' נכונות.

7. אחי יוסף אומרים לו שיעקב ציווה שיסלח להם, מתי ציווה יעקב?

א. לפני שירדו למצרים. ב. מיד כשפגש את יוסף.
ג. קצת לפני פטירתו. ד. יעקב לא ציווה, הם שינו מפני השלום.

8. מדוע התחזק יעקב לשבת על המיטה כשהגיע אליו יוסף? (פרק מח')

א. לרצותו לפני שמבקש ממנו לקוברו בחברון. ב. לראות אותו טוב יותר.
ג. צריך לחלוק כבוד למלכות. ד. רצה לברך אותו ברוח הקודש.

שאלה עפ"י פירוש האיבן עזרא - כיתות ד' עד ח'

9. למה הכוונה "וַיַּעֲשׂוּ בָנָיו לוֹ כֵּן כַּאֲשֶׁר צִוָּם" (פרק נ')?

א. נשאו וקברו אותו במקום שציוום. ב. שמרו על מורשתו גם אחרי מותו.
ג. הקפידו על כך שרק בניו ישאו את מיטתו. ד. תשובות א' וג' נכונות.

שאלה עפ"י פירוש הספורנו - כיתות ד' עד ח'

10. "ויישתחו ישראל על ראש המיטה" - למי השתחווה יעקב? (פרק מז')

א. ליוסף משום כבוד מלכות. ב. לקב"ה להודות על ההסכמה שהשיג מבנו.
ג. ליוסף כסימן של תודה. ד. ליוסף, כדי לקיים את החלום שחלם.

התשובות הנכונות לפרשת מקץ:

1- ג' 2- ב' 3- ב' 4- ד' 5- ג' 6- א' 7- א' 8- ג' 9 - א' 10- א'

(משפטים תשעה') (שיעור526 חלק ב')

לימוד פורה ומהנה

מי שברך אבותינו אברהם, יצחק ויעקב, דוד ושלמה, אליהו ואלישע הוא יברך וישמור וינצור וירומם וינשא את **זיו ופזית נגר ה"י** וכל משפחתם - מלך מלכי המלכים ברחמיו ישמרם ויחיהם ומכל צרה ונזק יצילם, ויאריך ימיהם בטוב ושנותיהם בנעימים, בכל אשר יפנו ישכילו וכל אשר יעשו יצליחו ויתקיים בהם מקרא שכתוב: **"ויתן לך האלוקים מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש...ויתן לך את ברכת אברהם לך ולזרעך אתך"** וכן: **"יברכך ה' וישמרך, יאר ה' פניו אליך ויחונך, ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום".**